

Täysistunto

Tiistai 14.12.2021 klo 10.03—21.30

6.3. Pääluokka 21 Eduskunta

Puhemies Anu Vehviläinen: Esitellään eduskuntaa koskeva pääluokka 21. — Sitten men-
nään keskusteluun. Edustaja Zyskowicz, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.02 **Ben Zyskowicz kok:** Arvoisa rouva puhemies! Eduskunnan yhteydessä toimii Valtiontalouden tarkastusvirasto. Viraston asioita käsitellään parhaillaan Helsingin käräjäoikeudessa, ja pitää olla hyvin varovainen lausumaan mitään asiasta, joka jollain tavoin liittyy meneillään olevaan oikeudenkäyntiin. Sen sijaan tarkastusviraston meneillään oleva oikeudenkäynti, jossa on siis kyse siitä, oliko laillista maksaa virkamiehelle kahden vuoden palkka, jos samalla häneltä käytännössä edellytettiin, että hän ei millään tavoin osallistu työntekoon, antaa aiheen muutamaan yleiseen huomioon valtionhallinnon menoista.

Kun kokoomuksen vaihtoehtobudjetti esiteltiin tässä salissa jokin aika sitten, valtiovarainministeri Saarikko löysi siitä melkein ainoana moitittavana kohtana sen, että esitimme hallinnon yleisten menojen, kuten palkkojen ja vuokrien, osalta säästöä, joka merkitsisi palaamista vuoden 2019 menotasoon, pois lukien tietyt hallinnonalat, kuten vaikka oikeuslaitos ja puolustushallinto, ja tällä tavoin olisimme voineet säästää noin 300 miljoonaa euroa ensi vuonna. Ministeri Saarikko silloin antoi ymmärtää, että kokoomus on joulun alla jakamassa irtisanomislappuja valtion virkamiehille. Haluan kysyä: eikö noin 2 000 hengen luonnollinen poistuma vuosittain valtionhallinnosta mahdollista sellaista töiden uudelleenjärjestelyä, että kaikkien eläkkeelle jäävien tilalle ei tule palkata uutta henkilöä? Haluan kysyä: onko Valtiontalouden tarkastusvirasto ainoa virasto tässä maassa, jossa esimerkiksi johtoon kuuluvat henkilöt tekevät turhia matkoja ja osallistuvat turhiin seminaareihin? Haluan kysyä: eikö koronan vuoksi tehty digiloikka merkitse huomattavaa säästöä myös valtionhallinnossa esimerkiksi matka- ja kokouskuluihin?

Rouva puhemies! Haluan sanoa, että väitteet siitä, etteikö julkisesta hallinnosta, tässä tapauksessa valtionhallinnosta, voitaisi säästää mitenkään muuten kuin irtisanomalla virkamiehiä joulun alla, ovat perusteettomia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Koskinen.

19.05 **Johannes Koskinen sd:** Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowicz kiinnittää sikäli oikeaan asiaan huomiota, että meidän pitäisi aina välillä miettiä myös sitä, kuinka tarkoituksenmukainen tämä budjetti on rakenteeltaan juuri ajatellen sitä, miten pystytään valvomaan, miten järkevää ja tarkoituksenmukaista yhteisten varojen käyttö on. Nyt esimerkiksi tämä Valtiontalouden tarkastusvirasto on yhdellä euroluvulla koko laitos. Jos muistellaan parikymmentä vuotta taaksepäin, niin silloin vielä oli eriteltynä näitten tämän tyyppis-

Budjetin alikohta PTK 151/2021 vp

ten virastojen osalta juuri henkilöstömenot, kiinteistökulut, toimistokulut, niin edelleen, ja silloin saattoi vähän paremmin arvioida sitä, onko siellä sitten väljyyksiä. Tämä malli, että on näin isoihin budjettilukuihin menty, siirtää sitä vastuuta ministeriöille ja mikseipä myöskin näille tarkastuselimille, niin että ne sitten seuraavat tarkasti, miten järkevää ja tiukkaa se rahankäyttö on.

Paraikaa valtioneuvostossa on menossa budjettiuudistushanke, joka on aika hidas, mutta toivottavasti sen tuloksena pystyttäisiin rationaalisemmin katsomaan eri hallinnonaloja, että millä tasolla asioita on syytä tuoda eduskunnan päätettäväksi, millä tasolla on myös julkisuudelle tuotava nuo luvut, niin että pystytään myös sen julkisuuden kautta paremmin arvioimaan, miten tehokasta eri hallinnonaloilla tuo tulosten aikaansaaminen on.

Pitkäänhän on keskusteltu siitä, että näitä vaikuttavuuslukuja pitää lisätä ja että niissä olisi sellaisia mittareita, jotka tätä hallinnon tehokkuutta ja tuottavuutta paremmin kuvaivat. Siinäkin on ollut vähän tämmöistä sahausliikettä: välillä sinne syntyy niitä ja vaaditaan ja tulee ihan hyvinkin näköisiä mittareita mutta välillä niitä sitten perataan pois. Yleensä siinä on ikään kuin hallinnon sisäinen tahto, että mitä vähemmän lukuja ja mitä isompaa pottia hallinnoidaan, niin sen helpompaa se herran elämä on, jos näin sitaateissa sanotaan.

Mutta tuolla linjalla, mitä Zyskowicz esitti, varmaan tässä tulevassa uudistuksessa olisi järkevää käydä hyvinkin huolella läpi nämä budjettirakenteet, niin että ne mahdollistaisivat sen toiminnan tehokkuuden ja tuloksellisuuden seurannan. Näitä tällaisia säästöoperaatioitahan on tehty viimeisen 30 vuoden aikana useampaan otteeseen, ja niissä on lähdetty ihan tällä ikään kuin juustohöyläperiaatteella, tietyistä menoeristä on prosenttiluvulla leikattu ja pantu hallinto ikään kuin priorisoimaan asioita, ja tällaisenkin aika varmaan jossakin vaiheessa taas on tulevaisuudessa, kun joudutaan näitä menosopeutuksia tekemään.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

19.08 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowicz avasi oman puheenvuoronsa pohtiessaan Valtiontalouden tarkastusviraston toimintaa, että tässä on hermistä asioista kysymys.

Arvoisa puhemies! Minäkin nostaisin esille herkän asian, ja tulin tähän pönttöön sen takia, kun en ole ihan varma, kuinka pitkästi joudun tätä asiaa ja millä sanoilla sitä lähestymään. Kysymys on Suomen historian suurimmasta investoinnista, josta me olemme juuri tehneet valtioneuvoston tasolla päätöksen, koskien F-35-hävittäjien hankkimista Suomeen.

Se, miksi otan sen tässä yhteydessä esille Valtiontalouden tarkastusviraston osalta, liittyy siihen keskusteluun, jota kansainvälisesti on käyty ja myöskin Suomessa on käyty näiden hävittäjien käyttö- ja ylläpitokulujen arvioinnista ja niiden seurannasta. Miksi nostan sen tähän esille? Nostan sen sitä kautta esille, että olisi ollut suotavaa, että Valtiontalouden tarkastusviraston kaltainen elin olisi jossain vaiheessa paneutunut huolellisemmin edellisen hävittäjäpolven, joka on meillä edelleen käytössä, eli Hornet-hävittäjien käyttö- ja ylläpitokuluihin, koska aidosti olemme siinä tilanteessa ja tiedämme sen, että alun perin mitoitettujen käyttö- ja ylläpitokulut, jotka myöskin silloinen valmistaja oli meille ilmoittanut, ovat käytännössä kaksinkertaistuneet.

Kun edustaja Koskinen tässä viittasi, että meillä puhutaan valtiontalouden rahojen käytöstä, niin minusta olisi järkevää, että meillä kaikilla hallinnon haaroilla pyritään mahdol-

Budjetin alikohta PTK 151/2021 vp

lisimman tehokkaaseen toimintaan ja myöskin avoimeen toimintaan niin, että me näemme aidosti, mihin me sitoudumme ja mitkä ovat päätöksenteon kautta annetut valtuudet.

Nyt olemme tietoisia siitä, että tässä F-35-hankkeessa valtiovarainministeriö on kriittisesti, todella kriittisellä silmällä, tarkastellut tämän F-35-hankkeen käyttö- ja ylläpitokulut ja tullut siihen johtopäätökseen, mikä myöskin puolustusministeriön esityksessä tässä yhteydessä on, että tämä 10 prosentin vaade, mikä meillä tällä hetkellä siinä on suhteessa puolustusmenoihin, joka on nyt 254 miljoonan euron tasolla nykyrahassa, on myöskin se taso, jolla nämä käyttö- ja ylläpitokulut tulevat jatkossa, eli mennään 2030-luvulle ja siitä eteenpäin, myöskin olemaan.

Tässä on nyt se kysymys — tässä on nyt se kysymys, että kuinka tarkasti, kun tämä arvio on nyt tänä päivänä tehty kriittisesti, me tulemme tätä jatkossa arvioimaan, kun on ehdottomasti pelättävissä — on ehdottomasti pelättävissä — ja nyt kansainväliset vertailut jo kertovat, että tämä taso ei tule toteutumaan. Siinä on esittelijän vastuusta tietysti viime kädessä myöskin kyse, mutta ylipäätään tässä on kyse isosta asiasta, koska meillä on tietoa Hollannista, Norjasta, Australiasta myöskin, että F-35-hävittäjien käyttömenot ovat olleet reilusti enemmän kuin se, mitä Suomessa nyt on arvioitu, puhutaan kaksinkertaisista, jopa kolminkertaisista summista. Silloin me olemme hyvin tarkassa paikassa siinä, kuinka tämä seuranta tulee tapahtumaan.

Arvoisa puhemies! Haluan nostaa tähän myöskin esille Sveitsissä käydyn keskustelun. Siellä on tehty päätös huomattavasti pienemmän hävittäjälaivaston hankkimisesta kuin Suomeen — ja siellä päädyttiin myöskin samaan amerikkalaiseen koneeseen F-35 — joka joudutaan altistamaan kansanäänestykselle sen vuoksi, että siellä on niin voimakas vastustus siitä, että koneet hankittiin Yhdysvalloista. En ota siihen kantaa ollenkaan, vaan siihen, että myöskin Sveitsin parlamentin tarkastusvaliokunnan tasolla on jo nyt käynnistetty selvitys tarjouskilpailussa annetusta käyttö- ja ylläpitokustannusten arviosta ja siitä, kuinka ne laskentaperusteet on tehty ja kuinka tämä arvio on tehty, ja siitä tehdään nyt virallinen selvitys. Siinä yhteydessä jään kysymään sitä, pitäisikö Suomessakin tätä samaa arvioida, koska tässä kohdassa on nyt, epäilemättä vaikuttaisi nyt siltä, hyvin kriittinen kysymys vähintään olemassa oleva, ja tämä vastuu siitä, että valtiontalouden rahoja käytetään tällä tavalla, että mihin ollaan sitouduttu, se myöskin toteutuu, ja että sen seuranta olisi tehokasta ja järkevää.

Puhemies Anu Vehviläinen: Arvoisat edustajat, tässä kohtaa totean, että Valtiontalouden tarkastusviraston toiminnan arviointi kuuluu tarkastusvaliokunnalle ja tarkastusvaliokunta ei ole antanut tästä budjettiesityksestä edes omaa lausuntoaan, joten pyytäisin, että keskittyttäisiin tähän eduskunnan pääluokan menokohtaan. — No niin, ja sitten jatketaan keskustelua. Edustaja Kiuru.

19.13 Pauli Kiuru kok: Arvoisa puhemies! Toivottavasti pystyn puhemiehen ohjetta noudattamaan, tässä oli jo vähän puhetta valmisteltu. Ja sinänsä VTV:n rooli kuuluu eduskunnan vastuulle tiukasti, koska VTV:n tehtävä on tarkastaa valtion taloudenhoitoa ja lailisuutta ja tarkistaa talousarvion noudattamista.

Edustaja Kiljuselle sanoisin sen, että jos Hornetin elinkaarikustannukset kiinnostavat tai uusien hävittäjien elinkaarikustannukset kiinnostavat, niin tarkastusvaliokunnalla on oikeus saada tietoonsa myös salaisia tietoja, ja edustaja Kiljunen on tarkastusvaliokunnassa

Budjetin alikohta PTK 151/2021 vp

jäsenenä, niin mikään ei estä nostamasta asiaa esille. Valiokunta sitten päättää. [Kimmo Kiljunen: Kiitos vihjeestä!] — Joo, tämä on ihan normaalia valiokuntatyöskentelyä.

Edustaja Zyskowicz nosti esiin säästöt. Säästökohteita varmasti löytyy hallinnon eri aloilta. VTV:n osalta tuli ikävällä tavalla nämä matkalaskut, jotka koskivat pääjohtajan yli 180 000 euron matkakuluja neljän vai oliko viiden vuoden ajalta. On tärkeää, että VTV on riippumaton, niin kuin laki sanoo. Riippumattomuus on tärkeää sen takia, että täältä ulkopuolelta ei tule väärää ohjailua esimerkiksi ministereiltä, jotta VTV voi toimia riippumattomasti ja tarkastaa taloudenhoitoa. Mutta riippumattomuuteen kuuluu myös mitä suurimmassa määrin vastuu. On hienoa, että tähän vastuuttomuuteen on nyt puututtu ja se on tullut esiin, ja se on selkeä viesti hallinnolle, että mitä tahansa ei siedetä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Zyskowicz.

19.15 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Kiljunen puhui suurista rahoista. Itse puhun vähän pienemmistä rahoista, koska minua jäi askarruttamaan se ministeri Saarikon kritiikki meidän vaihtoehtobudjettiamme kohtaan siltä osin, etteikö muka hallinnon menoista voitaisi säästää.

Mainitsin virkamiesten mahdollisista matka- ja kokouskuluista, joihin koronan aikaansaama digiloikka merkitsee huomattavia säästömahdollisuuksia. Jos ajattelen pelkästään eduskunnan budjettia, en ole asioita tarkastellut, mutta esimerkiksi asiantuntijoiden kuuleminen etänä ilman, että he tulevat valiokuntiin läsnä oleviksi, on varmasti säästänyt näille asiantuntijoille maksettavia matkakuluja — ajatellaanpa vaikka vain saamelaisasioiden käsittelyä esimerkiksi maa- ja metsätalousvaliokunnassa tai perustuslakivaliokunnassa.

Kun puhuin virkamiesten tarpeettomistakin matka- ja kokouskuluista, niin haluan hyvin vahvasti selvytyden vuoksi sanoa, että arvostan suomalaista virkamieskuntaa hyvin korkealle. He tekevät erinomaista työtä ja uhrautuvaa työtä, ja heidän palkkansa on usein paljon vähäisempi kuin mitä vastaavan tasoisesta työstä voisivat saada yksityisellä sektorilla. Eli missään nimessä en halua langettaa minkäänlaista yleistä varjoa virkamiesten tekemän työn ylle. Mutta me poliitikot laitetaan virkamiehet tekemään myös turhaa työtä. Tälläkin hetkellä valtiovarainministeriössä valmistellaan maakuntaveroa, jota hallitus ilmeisesti ei kannata. Eivätkö nämä VM:n hyvät virkamiehet voisi tehdä jotain hyödyllisempää työtä tältä osin? Sisäministeriössä me olemme laittaneet virkamiehet selvittämään laittomasti maassa olevien turvapaikanhakijoiden kertalaillistamista, oleskeluluvan myöntämistä könttäratkaisuna, noin 3 000:lle laittomasti maassa olevalle, lähinnä Irakista tulleelle turvapaikanhakijalle. Eihän tällainen ehdotus voi mennä hallituksessa ja eduskunnassa läpi. Turhaa työtä.

Ja lopuksi, puhemies, sanon, että koronan aiheuttamat muutokset etätööhön merkitsevät myös huomattavia mahdollisuuksia säästää vuokra- ja kiinteistökuluissa, eli hallinnosta on mahdollista tehdä merkittäviä säästöjä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

19.18 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Minä olen tänään useamman kerran tukenut edustaja Zyskowiczin pohdiskeluja, ja jälleen kerran joudun toteamaan, että edustaja Zyskowicz pohtii ihan oikealta suunnalta: hallinnosta voidaan tehdä säästöjä. Otan esille yhden esimerkin merkittävästä säästökohteesta, joka hallinnossa voitaisiin aidosti saada, ja

Budjetin alikohta PTK 151/2021 vp

toivon, että kokoomus ottaa sen ohjelmaansa myöskin — sen Suomen Yrittäjien johtaja Mikael Pentikäinen on myöskin selkeästi esittänyt:

Meille riittäisi Suomessa vallan mainiosti, niin kuin maailmalla kaikkialla muualla on, että jos lakisääteisiä eläkerahastoja on, ne ovat yksi ainoa eläkerahasto. Eli ei ole olemassa monia, niin kuin meillä on tämä hajautettu järjestelmä, jonka hallintokulut ovat 500 miljoonaa euroa vuosittain, niin kuin on ilmoitettu meille nykyisin oleva, kun siinä voitaisiin saada useita satoja miljoonia euroja säästää, jos hallintoa yksinkertaistettaisiin. Sijoittaminen indeksirahastoon toisi välittömästi puolitoista miljardia euroa säästää, koska nämä sijoitusrahastot, joihin eläkeläisten rahoja käytetään, kun sijoitetaan maailmalle, myöskin aiheuttavat tarpeettomia hallintokuluja, jotka voitaisiin säästää, koska pitkäaikaiset tuotot olisivat yhtä suuria.

Huippujohdon palkat ovat aivan kohtuuttomia siellä eläkerahastoissa. Varman toimitusjohtajan palkka ylittää miljoona euroa vuodessa — lakisääteistä tehtävää täyttävä käytännössä virkamies eläkeyhtiön johdossa: miljoona euroa vuodessa. Meillä ei pääministeri ansaitse vastaavia tasoja.

Siinä on paljon paljon mahdollisuuksia säästää. Näillä on myöskin eläke-etuudet koko ylijohtodolla eläkerahastoissa, joissa on ylimääräinen lisäeläke, joka Helsingin Sanomien antamien tietojen mukaan ylittää toistasataatuhatta euroa. Tietysti ymmärrän, että taitetun indeksin kaltainen eläkejärjestelmä, minkä he saavat, laskee eläketasoa muilla, ja se halutaan kompensoida eläkeyhtiöiden johdoille näillä rahoilla.

En halua nostaa tätä lainkaan populistisesti esille vaan aidosti siitä kulmasta, edustaja Zyskowiezin viitoittamalla tiellä, että hallinnosta voitaisiin säästää, ja eläkeyhtiöt ovat selkeästi yksi lohko, jossa me voisimme aidosti saada hallinnollisia säästöjä. Ne luetaan Euroopan unionin piirissä sosiaalirahastoksi — vaikka ne ovat yksityisiä, joka tapauksessa ne luetaan osaksi tätä meidän julkista talouttamme. Niin kuin edustaja Kiuru halusi äsken jo tuoda esille, että tarkastusvaliokunnalla on tehtävää tässä HX-hankkeenkin puitteissa ja hävittäjien käyttö- ja ylläpitokuluissa, niin luulen, että täällä on myöskin toinen lohko varmaan tarkastusvaliokunnalle tutkittavaksi.

Puhemies Anu Vehviläinen: Totean edelleen, että käsittelemme eduskunnan pääluokkaa numero 21. — Seuraavaksi edustaja Hoskonen.

19.21 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Lyhyesti vain totean sen, että jos me tätä hallintoa haluamme oikeasti keventää — niin kuin edustaja Kiljunen omassa puheenvuorossaan ja samoin edustaja Zyskowiez avasivat tätä näkökulmaa heidän ajatusmaailmansa pohjalta — ja jos me todella haluamme tähän maahan tehokkuutta lisää, niin meidän pitää purkaa byrokratiaa armotta. Eihän siinä ole mitään järkeä, että virastoilla on valitusoikeus päätöksistä ja sitten annetaan lausuntoja lausuntojen jälkeen ja niitä käsitellään hallinto-oikeuksissa ja taas käsitellään — sama asia pyörii kymmenen kertaa, eikä mitään uutta tule. Virtaviivaistetaan järjestelmät, valitusajat lyhyiksi, ja töihin. Siinä on minun reseptini. — Ei muuta. [Petri Huru: Juuri näin!]

Yleiskeskustelu päättyi.

Pääluokan käsittely keskeytettiin.